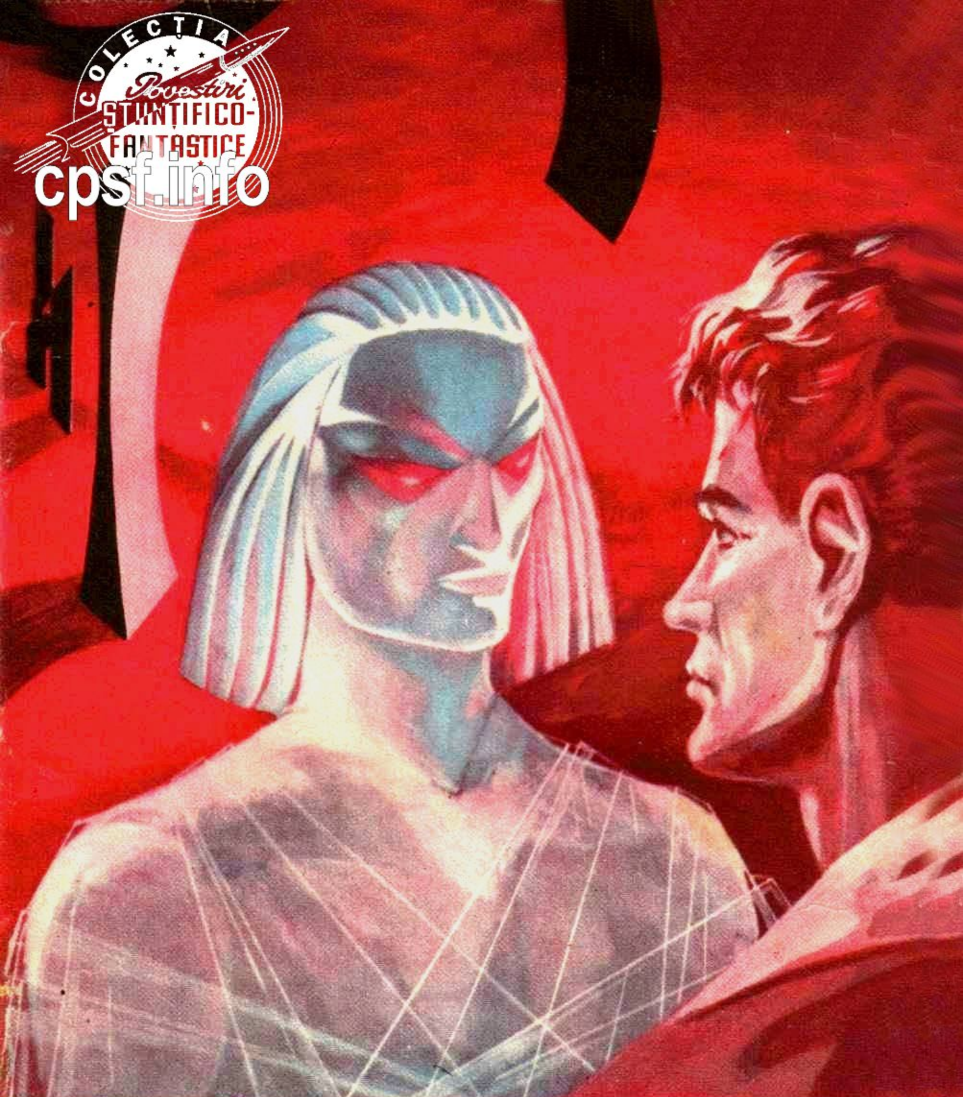

COLECȚIA POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

213

PREȚUL 1 LEU

GH. ALTOV – VAL. JURAVLIOVA

BALADA STELELOR

G. ALTOV — V. JURAVLIOVA

Balada stelelor

***

Colecția „Povestiri științifico-fantastice"

EDITATĂ DE REVISTA

ȘTIINȚĂ ȘI TEHNICĂ

Anul IX — Nr. 213 — 1 octombrie 1963

In romîneşte de
IGOR BLOCK

REZUMATUL FASCICULELOR PRECEDENTE

Plecat în zbor spre Sirius la bordul astronavei „Oceanul", astronautul Şevţov intră prin radioteleviziune în legătură cu sculptorul Lanskoi, aflat la Staţiunea Comunicaţiilor Stelare de pe Pămint. Vrind să-l ajute pe artist să creeze o statuie, Şevţov îi relatează peripeţiile unui zbor anterior, făcut de unul singur.

Şevţov plecase atunci în Cosmos, la bordul astronavei „Căutarea", spre a găsi un mijloc de combatere a coroziunii provocate de praful negru, care distrugea navele aflate în zbor.

Izbutind pînă la urmă să facă inofensiv praful negru, Şevţov constată prin astrograf prezenţa în sistemul lui Sirius a unei planete şi apoi a încă două planete.

Între timp, el se întîlneşte cu „Descoperitorul", o navă perfecţionată, nelocuită. Deşi plecase în urma lui Şevţov de pe Pămint, această astronavă, avînd o viteză medie mai mare, a izbutit să ocolească zona de praf negru şi să coboare, dar la întoarcere s-a avariat.

Făcînd o vizită pe nava avariată Şevţov constată din datele furnizate de maşina electronică de la bordul ei că sistemul lui Sirius se compune din două stele albe şi trei planete, dintre care două cu un alai de sateliţi, iar una, cea pe care „Descoperitorul" coborise, cu un singur satelit. Aparatul de filmat înregistrase şi... o siluetă de om.

Descinzînd la rîndu-i, pe planeta cu pricina, Şevţov întîlneşte aici nişte fiinţe fantomatice. Ele erau adaptate, ca şi vegetaţia, la condiţiile de viaţă ale unei planete luminate puternic de doi sori şi supuse unei radiaţii în continuă fluctuaţie.

Coperta-desen: DUMITRU IONESCU - CORNELIU BÎRSAN
Desen: CORNELIU BÎRSAN

G. ALTOV — V. JURAVLIOVA

Balada stelelor

(Urmare din numărul trecut)

Ca orice astronaut, mi-am riscat şi eu în repetate rînduri viaţa. Trebuie să mărturisesc însă că dacă am dat cu adevărat dovadă de curaj, de acel curaj cu care nu ţi-e ruşine să te mîndreşti, am făcut-o o singură dată în viaţă — atunci cînd am rămas cu fantoma aceea. Am rămas, deşi zîmbetul ei bizar mă împingea înapoi, la scară, la navă.

Dar tocmai în clipa aceea — ne priveam în ochi — am înţeles (sînt asemenea clipe de revelaţie) că fiinţele acestea nu sînt nici superioare, nici inferioare omului. Sînt pur şi simplu altfel! Cu totul altfel. Ele nu pot fi comparate cu omul, tot aşa cum nu poate fi comparat... să zicem... delfinul cu vulturul.

Da, ne-am obişnuit — prost obicei! — să măsurăm cu etalonul nostru. Ni-i imaginăm pe locuitorii altor planete plasîndu-i ori în trecutul, ori în viitorul nostru. E stupid! Acolo unde sînt alte condiţii de existenţă, totul evoluează într-altfel...

Fantoma mă privea cu tăciunii roşii ai ochilor şi zîmbea. Am început să vorbesc. Nici nu-mi aduc aminte ce-am spus. Mi se părea că însuşi timbrul vocii calmează, înlătură primejdia unei ciocniri. Vorbeam. Niciodată în viaţă n-am vorbit atît de mult. Fantoma aceea (continui să-i spun aşa) putea crede, pe bună dreptate, că oamenii sînt fiinţele cele mai vorbăreţe din Univers... Dar fantoma tăcea şi pe faţa ei stăruia acelaşi zîmbet misterios al Giocondei.

Am vorbit mult, foarte mult. În cele din urmă m-am epuizat, am simţit că nu mai pot vorbi. Dar tăcerea era neplăcută, crea o stare de încordare.

Atunci am adus cristalofonul și am pus cristalul pe care înregistrasem vocile acestor ființe. Fantoma mea nu s-a mirat cîtuși de puțin și nu și-a arătat dorința de a examina cristalofonul.

Trebuie să-ți spun că fantomele aveau o vorbire foarte originală. Cum să-ți explic?... Vorbirea lor semăna cu niște frînturi de fraze muzicale. Cuvintele noastre se compun din sunete separate și asta se simte clar. Între sunete se disting un fel de fisuri, iar între silabe — intervale... Numai rareori sunetele sînt astfel dispuse încît sînt percepute într-un chip deosebit și atunci noi socotim cuvîntul respectiv frumos, muzical. Compară, de pildă, cuvintele „dangăt" și „scrumieră". Cuvîntul „dangăt" nu se mărginește doar să definească un anumit fenomen, ci îl și reproduce într-o anumită măsură, el are ceva care aduce a sunet. „Scrumiera" însă nu e decît scrumieră... Ei bine, vorbirea acestor fantome era extrem de melodioasă. Era cu neputință de stabilit unde se sfîrșește un sunet și unde începe altul. Sunetele se succedau lin, și însuși felul cum erau ele dispuse producea plăcere și le dădea o notă de distincție.

Fantoma, așa cum ți-am mai spus, nu s-a arătat de loc mirată auzind vocile înregistrate pe cristalofon. Mi-a venit atunci ideea să pun o muzică. Ideea aceasta mi-a venit, cred, pentru că vorbirea fantomelor era muzicală. Am pus un cristal luat la întîmplare: era Cvartetul numărul trei de Ceaikovski.

Fantoma nu s-a clintit. Zîmbind misterios, asculta muzica. După cîteva minute am închis cristalofonul. Și atunci... În primul moment mi s-a părut că am pus din nou din greșeală aparatul. Dar nu aparatul cînta. Fantoma mea repeta ceea ce a auzit! Repeta absolut exact, reproducînd toate detaliile, fără nici o greșeală, fără a denatura nimic...

După cum știi, Cvartetul numărul trei e o bucată tristă, dedicată memoriei violonistului Louba, prieten al lui Ceaikovski. Fantoma mea însă zîmbea... Ea percepea altfel muzica sau poate nu făcea altceva decît s-o repete mecanic, asemenea cristalofonului.

Între timp (ploaia încetase cu totul) își făcură apariția și alte fantome. M-am silit să rămîn, deși tare aș fi

vrut să mă reîntorc în navă. De altfel, fantomele nu-și schimbaseră de loc comportarea. Se uitau la navă, la mine, schimbau cîteva cuvinte și plecau agale.

Încetul cu încetul m-am obișnuit cu prezența lor. Mi-am zis că, dacă fantoma mea (sună amuzant, nu : „fantoma mea" ?) a repetat cu ușurință o muzică auzită o singură dată, înseamnă că are o memorie foarte bună. Mi-am propus, de aceea, să numesc cîteva obiecte. Cu o astfel de memorie nu se putea să nu aibă și rațiunea dezvoltată, nu se putea să nu-și dea seama că vreau să vorbesc cu ea.

Încearcă să-ți imaginezi acest tablou stupid : eu îi arătam fantomei semnificațiile cuvintelor — mergeam, alergam, mă culcam, spuneam pe nume (de altfel cam alandala) la diferite obiecte... Fantoma însă ședea nemișcată și zîmbea...

Îndeletnicirea asta a durat mult, cred. Vîntul alungase norii. Aerul s-a încins repede. Începusem să amețesc. Am avut deodată impresia că ceea ce văd e un vis și nimic mai mult. Ar fi fost de ajuns să deschid ochii ca totul să dispară...

Deodată fantoma se ridică. Acum, sub razele puternice ale Marelui Sirius, era aproape invizibilă : părea ceva nebulos, cu contururi difuze. Un gol... Și din golul acesta se auzi o voce calmă :

— Am să revin...

Fantoma a plecat.

A plecat, iar eu am rămas locului, uitîndu-mă multă vreme în urma ei. Apoi m-am îndreptat spre navă, abia trăgîndu-mi picioarele. Eram obosit. Mă durea cumplit capul. N-aveam chef să mă mai gîndesc. Totul îmi era indiferent. Am conectat aparatul de somn electric și am dormit buștean șase ore. Dormeam pentru prima oară mai ca lumea după multe luni de somn pe apucate.

Aparatul funcționa, firește, bine și m-a trezit exact la ora stabilită. M-am trezit foarte flămînd, cu capul limpezit. Trebuie să-ți spun că atunci cînd am revenit la navă am luat fructele aduse de fantomă. Ca formă și dimensiuni, semănau cu portocalele de la noi, atît că erau semitransparente, făcute parcă dintr-un cristal galben. Aveau un miros plăcut, deși pătrunzător, semănînd cu mirosul de garoafe. Am luat cîteva probe la analiză. Fruc-

tele erau comestibile. După o substanţială gustare (era poate dejun sau poate cină) pămîntească, am mîncat fructele. Ca să zic că erau gustoase, ar fi prea puţin. Erau zemoase ca perele, acrişoare ca piersicile necoapte, înmiresmate ca o cremă cu iscusinţă preparată şi reci ca îngheţata. Şi mai aveau ceva nelămurit, dar foarte plăcut...

M-am gîndit deodată că fructele acestea au crescut pe cale artificială şi mi-am adus aminte de fantomă. Fantoma mi-a răspuns în limba mea. M-a înţeles. Pentru aceasta i-au trebuit doar cîteva ore. După părerea mea, e un miracol. Dar după a ei? Să zicem că un om din zilele noastre ar întîlni un sălbatic care cunoaşte doar vreo treizeci de cuvinte. Mult i-ar trebui oare ca să înţeleagă şi să memoreze aceste treizeci de cuvinte, mai ales dacă sălbaticul îşi dă silinţa să-i explice înţelesul lor?... Faţă de fantomă, eu eram, se pare, un sălbatic şi ea a înţeles fără prea multă greutate limba mea simplă (din punctul ei de vedere) şi mi-a răspuns în această limbă...

Aici ipoteza mea s-a prăbuşit ca un castel făcut din cărţi de joc. E posibil ca fiinţele înzestrate cu raţiune de pe unele planete să fi ajuns la un grad de dezvoltare superior oamenilor. Dar o dezvoltare superioară ar trebui să afecteze modul de viaţă şi, printre altele, progresul tehnic. Locuitorii acestei planete n-aveau însă o tehnică dezvoltată. N-aveau radio. Microfoanele foarte sensibile ale „Căutării" n-au captat nici un sunet de natură industrială. Pe o rază de cel puţin cincisprezece kilometri nu funcţionau motoare, nu circulau automobile şi trenuri. Ca atare, nu existau şi multe altele, deoarece ramurile tehnicii sînt strîns legate între ele şi se condiţionează reciproc. Dacă nu există aviaţie, înseamnă că nu sînt motoare cu ardere internă, înseamnă că nu se extrage ţiţei, înseamnă că chimia nu e dezvoltată... Dacă nu e radio, înseamnă că nu există industrie electrică, nu există electronică şi automatică, înseamnă că, fără îndoială, nu este folosită energia atomică...

Aşa cum un paleontolog reconstituie după un os înfăţişarea unor animale dispărute, un inginer poate trage şi el dintr-un singur fapt tehnic concluzii destul de exacte cu privire la dezvoltarea tehnicii. Eu am tras aceste concluzii şi ele îmi spuneau că tehnica de aici nu era în nici

un caz superioară aceleia de la noi din secolul al optsprezecelea, ba, mai curînd, era inferioară...

Aici însă se prăbușea cea de-a doua ipoteză potrivit căreia locuitorii acestei planete erau mai puțin dezvoltați decît oamenii. Nici un om, echipat cu cele mai perfecționate mașini electronice, n-ar putea să înțeleagă atît de repede o limbă străină. Pentru aceasta — lucru absolut indiscutabil! — se cerea un aparat de gîndire foarte dezvoltat.

Desigur, căutam să rezolv o problemă ce nu putea fi soluționată. Nu se poate compara ceva ce nu suportă o comparație. Ce e mai mare — un metru pătrat sau o secundă? Întrebarea e lipsită de sens. Locuitorii acestei planete erau altfel decît noi. M-am gîndit la asta mai de mult. Dar una e să admiți teoretic o supoziție și alta e să accepți toate consecințele care decurg din ea. Teoretic admiteam că aici e o altă lume, cu legile ei, cu totul deosebite de acelea de pe Pămînt. Mă chinuia însă, pur omenește, întrebarea stăruitoare dacă ființele acestea ne sînt superioare sau inferioare ca grad de dezvoltare.

Mi-am adus aminte că fantoma — fantoma mea! — mi-a promis că va reveni. Am urcat în cabina de comandă și am acordat teleecranul... Da, fantoma ședea pe locul ei.

Era în amurg. Marele Sirius dispăruse dincolo de orizont. Copacii în spirală se îndreptaseră, frunzișul lor se făcuse albastru-verde. Fantoma ședea înfășurată în pelerina-i albastră. Ochii ei roșii luminau ca niște tăciuni. Fantoma se uita la chepengul navei.

Am coborît repede. În fața scării se aflau alte fructe, în formă de disc, de culoare cenușie.

Așa a început cea de-a doua întîlnire. De data aceasta, prima care a vorbit a fost fantoma.

E locul aici să dau unele explicații. După cum știi, fantoma (sînt încă nevoit să-i spun așa) a repetat absolut exact Cvartetul numărul trei de Ceaikovski. O voce de om e pur și simplu incapabilă să reproducă simultan muzica a patru instrumente. Dar nu de asta e vorba. Voiam numai să-ți amintesc că fantoma a repetat totul, păstrînd cele mai subtile nuanțe, pînă și scîrțîitul ușor al cristalului înainte de începerea muzicii. Această însușire s-a făcut simțită și în vorbirea ei. Fantoma vorbea cu cuvintele mele, adică

folosea aceleaşi cuvinte pe care le-am folosit eu. Dar ceea ce e mai caracteristic e că vorbea cu vocea mea. E o senzaţie destul de neplăcută să auzi pe cineva vorbind cu propria ta voce.

Aşadar m-am apropiat şi fantoma m-a întrebat :

— De unde ?...

M-am apucat să-i explic (eşti de acord, cred, că nu era de loc uşor), dar fantoma m-a întrerupt destul de hotărît :

— Vorbeşti mult... Arăţi puţin...

Şi a zîmbit.

În general, zîmbea des. Dintre cele două ipoteze despre care ţi-am vorbit mai înainte, fantoma o alesese, se pare, pe prima. Mă considera, se vede treaba, un sălbatic.

N-am înţeles ce voia să spună cu cuvîntul „arăţi". Astronavele sînt echipate, după cum ştii, cu proiectoare stereoscopice. Un astfel de proiector se afla şi la bordul „Căutării". Nu-l mai folosisem de mult, n-aveam chef s-o fac. Dar fantoma m-a rugat să-i arăt...

Fantoma nu ştia ce e teama. Cînd am poftit-o pe navă, m-a urmat. Calmă, fără să şovăie... Am dus-o în salon şi i-am arătat un fotoliu. Fantoma s-a aşezat. Priveliştea era oarecum neverosimilă. Cum să-ţi explic ?... Cam aşa ar arăta un soldat din Roma antică în faţa unui microscop electronic sau un preot indian în faţa unui radiolocator...

Şi iarăşi m-a mirat indiferenţa acestei fiinţe faţă de toate cele înconjurătoare. Nu se uita pe de lături, nu punea întrebări, nu se mira. Un sălbatic, văzîndu-se într-un laborator, s-ar mira. Un om din zilele noastre, nimerind în coliba unui sălbatic, ar fi şi el mirat şi intrigat. Fantoma aceasta însă rămînea impasibilă la toate.

Ştii, n-aş vrea să-ţi pun la încercare curiozitatea. Fără mistere şi aventuri... De aceea, am să devansez lucrurile şi am să-ţi explic cîte ceva.

Ei bine, admiţînd în teorie că fiinţele acestea sînt altfel, cu totul deosebite de oameni, fără să vreau am aplicat totuşi la ele noţiunile, măsurile, proporţiile omeneşti. Să începem cu vorbirea. Potrivit noţiunilor de pe Pămînt, ele vorbeau foarte puţin. În realitate — asta am aflat-o mai tîrziu — nu vorbeau nicidecum mai puţin decît oamenii. Ceea ce luam eu drept cuvinte erau fraze

întregi, dacă vrei monologuri întregi. Ca să pronunțăm un cuvînt oarecare, de pildă cuvîntul „atomocar", noi avem nevoie de un timp considerabil, aproape de o secundă. Înseamnă că pentru fiecare sunet — în cazul de față sînt opt — noi consumăm cîte o optime de secundă. Oscilațiile acustice au, să zicem, o frecvență de patru mii pe secundă. În consecință, noi consumăm pentru fiecare sunet aproape cinci sute de oscilații. Fantomele însă captează impulsuri acustice de o durată mult mai mică. În limba lor, sunetele sînt mai scurte și de-aceea sînt mai scurte și cuvintele, ca și frazele. Dar nu e vorba numai de asta. Însăși structura limbii lor e alta. Limba lor e plină de noțiuni care semnifică fraze întregi. Ceva asemănător — într-o foarte mică măsură — se observă și în vorbirea noastră. Fraza, „o valoare necunoscută și pe care trebuie s-o determinăm pornind de la enunțul unei probleme", e adesea înlocuită cu două cuvinte — „valoare necunoscută" — sau, și mai scurt — „x". De pe urma acestei schimbări, vorbirea nu pierde nimic, ci, dimpotrivă, devine mai dinamică, aș zice mai concentrată, mai elastică.

Așa era și graiul fantomelor. Aveam impresia că schimbă alene între ele cuvinte izolate, le reproșam o indiferență de neînțeles și mă pierdeam în presupuneri. Totul avea însă o explicație foarte simplă. Fantomele spuneau „x" și atît, iar eu voiam ca ele să spună neapărat toată fraza asta greoaie — „o valoare necunoscută și pe care"...

Cînd a intrat fantoma în salon, mi-am zis, iritat, că n-o interesează de loc cele înconjurătoare. A te interesa, așa cum înțelegem noi pe Pămînt, înseamnă înainte de toate a examina. Iar a examina, ca să mă exprim într-o manieră primitivă, înseamnă a roti capul. Fantoma nu dădea din cap și deci nu se interesa. Asta era concluzia mea și era absolut greșită. Noi, oamenii, avem un unghi vizual relativ mic. Mai mult decît atît, în limitele unghiului nostru vizual îngust, noi vedem bine numai o parte dintre obiecte, și anume pe acelea a căror imagine nimerește în așa-zisa pată galbenă de pe retina ochiului. Noi putem vedea bine un obiect numai atunci cînd el se află drept în fața noastră. Nimerind într-un mediu necunoscut, ne rotim capul, dirijîndu-ne privirea... Fantoma vedea însă

altfel. Unghiul ei vizual era aproape circular. Fără a întoarce capul, ea vedea aproape tot salonul.

Fireşte, pe atunci nu ştiam asta. Nu prea mulţumit de indiferenţa manifestată de fantomă, am reglat repede ecranul şi am ales cîteva filme. Am început cu mici secvenţe care înfăţişau diferite peisaje — mare, păduri, munţi, rîuri... Fantoma stătea tăcută. În semiobscuritatea din salon, ochii ei roşii aveau scînteieri reci. După cel de-al treilea film a spus :

— Ce-a fost mai înainte...

Mi-am dat seama că trebuie să-i arăt istoria Pămîntului şi m-am bucurat. M-am bucurat, pentru că printre filmele pe care le aveam se afla unul interesant, realizat poate chiar cu talent, care fusese turnat cu puţin înainte de plecarea mea. La acest film au lucrat o seamă de istorici, scriitori şi poeţi marcanţi, un grup de excelenţi artişti, regizori, operatori şi pictori scenografi. Filmul înfăţişa tot drumul străbătut de omenire... De altfel, îl cunoşti şi dumneata.

Am căutat filmul, am reglat aparatul de proiecţie şi m-am aşezat într-un fotoliu, ceva mai departe de fantomă, ca s-o văd şi pe ea, şi ecranul.

Cred că vedeam filmul pentru a cincea sau a şasea oară ; nu-mi aduc bine aminte. Totuşi îl urmăream cu acelaşi interes. Începutul era captivant, avînd cîteva episoade deosebit de impresionante : lucrările de construire a piramidelor, luptele de gladiatori... Dacă m-aş fi uitat mai puţin la ecran şi mai mult la fantomă, poate aş fi izbutit să observ... Nu mă îndoiesc. Adevărul e că n-ar fi trebuit să-i arăt acest film. Cînd a apărut pe ecran scena arderii pe rug a lui Giordano Bruno, fantoma s-a ridicat. Fără să vreau, am aprins lumina. Fantoma s-a întors spre mine şi mi-a spus :

— Oamenii sînt răi...

Şi a pornit spre scară, fără a se mai uita la ecran, pe care se perindau acum alte cadre

Am rămas perplex, cumplit de ruşinat.

Eram supărat foc ! Noi, oamenii, privim fără să ne fie ruşine trecutul omenirii, pentru că lumina a biruit întunericul, binele a biruit răul şi l-a biruit pentru totdeauna. Noi putem spune : da, în anul o mie şase sute, nişte

fanatici l-au ars pe rug pe Giordano Bruno, dar oamenii n-au mers pe drumul pe care-i împingeau fanaticii aceștia, ci pe drumul lui Bruno. Noi știm că omenirea a ajuns (uluitor de repede ca etape istorice) de la starea de sălbăticie la societatea comunistă, o societate echitabilă și frumoasă. Fantoma nu știa însă asta. Ea a văzut trecutul nostru și a spus: „Oamenii sînt răi". Și a plecat. Nu trebuia să-i arăt acest film.

Am lăsat chepengul deschis, am urcat în cabina de comandă și am încercat să mă gîndesc la altceva. Nu prea izbuteam. Nu puteam să nu mă gîndesc la cele întîmplate.

În privința ființelor înzestrate cu rațiune pe care astronauții le vor întîlni mai devreme sau mai tîrziu pe alte sisteme stelare se statorniciseră de mult două păreri. Una — foarte prudentă — științifică. Știința ne avertiza că condițiile de existență de pe diferite planete se deosebesc foarte mult și, ca atare, căile de dezvoltare a lumii organice pot fi deosebite. Cealaltă părere, aș zice cealaltă tradiție, o datoram literaturii. Literatura vedea aproape întotdeauna în alte lumi ceva foarte asemănător cu lumea noastră, atît că acest ceva ocupa altă poziție pe scara vremii. Eroii din romanele fantastice nimereau în trecutul Pămîntului, pe planete populate cu reptile, pterodactile, diplodoci; sau în viitorul Pămîntului, în orașe de basm, cu palate de cleștar.

Ființele înzestrate cu rațiune care populau planeta aceasta aveau (dacă trecem peste transparența lor variabilă) înfățișare de oameni. De-aici am tras fără să vreau concluzia că felul lor de a gîndi, noțiunile și lumea spirituală a acestor ființe înzestrate cu rațiune, de altă natură decît noi, repetau, de asemenea, caracteristicile omului. Mă înșelam însă.

Îmi aduc aminte de un roman care dezvolta ideea Marelui Cerc, adică a legăturii prin radio între diferite lumi. Iată însă că noi — eu și ființa aceasta străină — stăteam alături, vorbeam și nu ne înțelegeam. Legătura dintre lumi nu e numai o dificultate tehnică, așa cum își închipuia romancierul. E o dificultate incomparabil mai mare, datorită faptului că pe fiecare planetă evoluția și-a urmat drumul ei pe parcursul a milioane de ani, și de-aceea e foarte greu să găsești puncte de contingență.

Stînd atunci în cabina de comandă, m-am gîndit la multe. Lăsînd deoparte orice păreri preconcepute, am încercat să-mi imaginez — încă sub formă de ipoteze timide — cum vorbesc, privesc și gîndesc aceste ființe... Și cu cît mă gîndeam mai mult, cu atît îmi aduceam mai limpede aminte de părerea exprimată de Lenin în sensul că ființele înzestrate cu rațiune de pe alte planete pot fi — în funcție de condiții — cu totul altele decît oamenii, că ele pot să nu semene de loc cu aceștia din urmă. Lenin a exprimat această idee încă în anul o mie nouă sute șaisprezece. Mintea clarvăzătoare a lui Lenin a înțeles prin vreme ceea ce pînă și în zilele noastre nu toți înțelegeau.

★

Mai tîrziu, în însemnările pe care i le-a dat bătrînul, Lanskoi a întîlnit aceste cuvinte ale lui Lenin :

„Este pe deplin posibil ca pe planetele sistemului solar și în alte locuri din Univers să existe viață și ele să fie populate de ființe înzestrate cu rațiune. Este posibil ca, în funcție de forța de atracție a planetei respective, de atmosfera specifică și de alte condiții, aceste ființe înzestrate cu rațiune să perceapă lumea exterioară cu alte simțuri, care se deosebesc în considerabilă măsură de simțurile noastre.

Notați că pînă nu de mult se presupunea că viața este imposibilă în adîncurile oceanului, unde apa presează cu o forță uriașă. Acum s-a stabilit că pe fundul oceanelor trăiesc, adaptîndu-se la condițiile de viață respective, diferite specii de pești și multe alte ființe vii de tot felul. La unele dintre ele, ochii înlocuiesc organele tactile, altele își luminează drumul cu ochi organici care răspîndesc lumină“.

★

— Aveam senzația, urmă Șevțov, că m-am maturizat, că am dobîndit mai multă experiență și mai multă înțelepciune. Și, mai ales, am simțit răspunderea care apăsa asupra mea. Trecuseră aproape douăzeci de luni (după timpul de pe navă) de cînd „Căutarea“ părăsise Pămîntul. Vreme de douăzeci de luni am căutat să nu mă gîndesc la Pămînt. La început am avut de luptat cu praful negru,

apoi... Da, aveam impresia că voi fi mai puternic dacă mă voi sili să nu mă gîndesc la Pămînt. Nu mai ascultam muzică, nu mai puneam microfilme. Găsisem chiar și o motivare : m-am silit să mă conving că trebuie să mă concentrez numai asupra muncii imediate...

Era o greșeală. Primii pași pe care i-am făcut pe planeta aceea străină au fost și ei greșiți. Ca om, puteam să procedez așa. Dar ca reprezentant al umanității — nu, de trei ori nu !

Acum o jumătate de secol s-au scris niște instrucțiuni speciale pentru echipajele astronavelor, intitulate „Despre o posibilă întîlnire cu alte ființe înzestrate cu rațiune". Ei bine, aceste instrucțiuni spuneau că trebuie să fii foarte-foarte atent, deoarece chiar și un bun astronaut se poate dovedi a fi un prost psiholog. Instrucțiunile recomandau căpitanului navei care a întîlnit ființe înzestrate cu rațiune ca la primele complicații ivite să părăsească planeta respectivă. Era o măsură severă, dar necesară...

„Căutarea" a coborît pe o planetă pe care se aflau ființe înzestrate cu rațiune, unde exista o altă lume. Iar relațiile dintre cele două lumi ale noastre depindeau de un singur om... Într-o situație atît de complicată, greșelile sînt aproape inevitabile. Mai cu seamă dacă omul e obosit sau bolnav.

De obicei, noi, astronauții, ne mărgineam doar să ridicăm din umeri cînd ne aminteam de vechile instrucțiuni. O făceam poate stăpîniți de setea descoperirilor, poate din ușurință ; privită de departe, nici o problemă nu pare chiar atît de complicată. Sau poate că-și făcea efectul și tradiția literară : în romane, astronauții care ajungeau să întîlnească alte ființe pătrundeau cu multă ușurință în lumea aceea străină... Atunci însă cînd am întîlnit eu însumi — cel dintîi dintre oameni — ființe înzestrate cu rațiune dintr-o altă lume mi-am dat seama, deși nu imediat, cît de înțelepte erau instrucțiunile acelea, scrise cu o jumătate de secol în urmă.

Numai un concurs foarte fericit de împrejurări a evitat o catastrofă. Nu știam ce se ascundea în pădurile acelea cu copaci în spirală. Nu-mi închipuisem că ființa aceasta uimitoare, fantoma aceasta va înțelege în felul ei istoria omenirii... Mai tîrziu, de pildă, am aflat că fantoma

îmi putea citi gîndurile (cel puţin acea parte a gîndurilor care erau legate de imaginile vizuale).

Dacă înţelegi greşelile, nu înseamnă că le-ai şi îndreptat. Eu am înţeles multe... şi n-am îndreptat nimic. „Căutarea" a rămas pe planetă.

Partea a treia

OAMENI ŞI AŞTRI

Iar noi stîrnim
Furtuni de foc pe Soare,
Protuberanţe dănţuind în hău,
Căci omul simte marea lui chemare
Să-nrîurească totu-n jurul său.
Cereştii corpi,
Urmîndu-şi toţi rotirea,
Un reciproc efect au permanent;
Eu simt necontenit înrîurirea
Pămîntului pe-ntregul firmament!

L. MARTÎNOV

— Şedeam în cabina de comandă, în faţa teleecranului, şi mă gîndeam la Pămînt. Eram surprinzător de calm.

După şase ore, fantoma s-a reîntors. I-am auzit paşii şi am coborît în salon. S-a apropiat de fotoliu şi a spus :

— Nu sînt răi... sînt nefericiţi...

Iarăşi i-au rămas multe lucruri neînţelese. Dar pentru acea parte a istoriei omenirii pe care o văzuse remarca ei era totuşi mai justă. Atunci — altă soluţie nu mai aveam — am dat din nou drumul la acelaşi film. De la început. Da, odinioară omenirea a fost nefericită, slabă, ignorantă şi de-aceea era crudă. Ei bine, mi-am zis, o să vadă cum a devenit ea acum.

Şi fantoma a văzut.

A văzut salva „Aurorei" şi cele dintîi tractoare pe ţarini, a văzut cum şi-au luat zborul primele rachete cosmice şi a văzut cu cită inverşunare s-au avîntat oamenii la asaltul taigalei nepătrunse şi al stepelor aspre. Planeta era

toată numai schele : cu ajutorul exploziilor nucleare subterane se creau zăcăminte de metale rare, erupția dirijată a vulcanilor ridica insule la suprafața oceanelor, se înălțau noi lanțuri de munți și se distrugeau cele vechi, iar navele porniseră spre stele, înfruntînd primejdiile și distanțele.

Fantoma tăcea. Am întrebat-o ceva, dar nu mi-a răspuns. Ședea absolut nemișcată, cu ochii la ecranul care se stinsese. Numai o dată și-a ridicat capul, vrînd parcă să mă întrebe ceva, dar n-a spus nimic. Apoi a încremenit din nou. La ce se gîndea ? A înțeles ea oare istoria omenirii ? Și-a schimbat oare părerea inițială, mult prea pripită, despre omenire ?...

A trecut aproape o oră înainte ca noi să reluăm conversația. Mă interesa, înțelegi, numele acestei planete, numele ființelor care o populau. Fără asta îmi era greu să pun alte întrebări.

N-am să-ți relatez amănunțit convorbirea care a urmat. Multă vreme, întrebările mele n-au dus la nici un rezultat. Unele cuvinte din limba acestor fantome erau atît de scurte încît îmi era de-a dreptul cu neputință să le reproduc. Semănau cu un oftat, cu o adiere ușoară de vînt... Dîndu-mi seama de acest lucru, am încercat să înțeleg cel puțin sensul noțiunilor. După multă chibzuială, fantoma mi-a spus că ființele care alcătuiesc poporul ei se numesc Văzătorii Esenței Lucrurilor. Închipuie-ți, la întrebarea : „Cum se numesc ființele voastre înzestrate cu rațiune ?“, fantoma mi-a răspuns : „Văzătorii Esenței Lucrurilor“, adică n-a făcut decît să repete același lucru cu alte cuvinte. Atunci mi-am dat seama că nici n-ar fi putut să procedeze altfel. Bunăoară, cum să explici cuvîntul „oameni“ ?... În orice caz, de-atunci am început să le spun „văzătorii“.

În privința numelor m-am lămurit cam în același fel. În general, am avut multe surprize. Am aflat că numele lor se schimbă des. Numele (actual) al văzătorului meu însemna în limba noastră — dacă am înțeles bine — Raza. Iată și alte nume (ca înțeles, nu ca sonoritate) — Frunză-Roșie, Apă-Moale, Lumina-Lunii...

Mai greu a fost cu numele corpurilor cerești. Cînd l-am adus pe văzător în fața deschizăturii chepengului și

i-am arătat cerul, mi-a răspuns numaidecît: „Sirius A și Sirius B“. Am rămas oarecum surprins de atîta erudiție, dar apoi mi-am dat seama că văzătorul nu făcea decît să repete cuvintele mele. Văzînd că nu-i nimic de făcut, l-am rugat să spună cel puțin Marele Sirius și Micul Sirius. Asta ca să sune mai bine. N-a avut nimic împotrivă. Cît privește numele planetei, ne-am împotmolit la cuvîntul „planetă“. Așa i-a și rămas numele — Planeta.

Da, ne era greu să vorbim. Și asta nu numai fiindcă văzătorul înțelegea prea puțin limba noastră. Nu. Noi doi gîndeam, dacă pot să mă exprim așa, pe planuri diferite. Simțeam asta, dar nu știam de ce. În cele din urmă l-am întrebat: „Ce-a fost mai înainte pe Planeta ta?“

Omul rămîne om chiar și în condiții neobișnuite. Punîndu-i această întrebare, nu m-am putut reține să nu adaug: „Arată-mi“... Înțelegi dumneata, eu socoteam că am știut să-i arăt ceva și eram încredințat că el nu va ști să facă același lucru. Eram convins că ei nu cunoșteau tehnica noastră.

Văzătorul m-a privit cu ochii lui roșii și mi-a răspuns:

— Am să-ți arăt...

— Unde? am întrebat. Cum?

Văzătorul a zîmbit:

— N-are importanță... aici...

Ai văzut vreodată un reflector pe mare? Undeva se aprinde o luminiță puternică, o fîșie îngustă de lumină alunecă pe valuri, vine tot mai aproape, se lărgește și deodată te izbește în ochi. În aceeași clipă nu mai vezi nimic în jur, pentru că luminița a luat proporții și a umplut spațiul... Raza a zîmbit și a spus: „N-are importanță... aici“. În ochii roșii, ca niște cărbuni încinși, ai văzătorului, s-a ivit deodată o aureolă trandafirie, care a început să se întindă cu repeziciune, acoperind totul în jur, ca raza reflectorului care te izbește în ochi... Nu, nu m-am exprimat cum trebuie. Aureola aceea nu acoperea nimic. Ochii roșii ai văzătorului se aprinseseră într-adevăr, răspîndind o lumină tremurătoare. Dar perdeaua de lumină era semitransparentă și eu am văzut prin ea imagini care se mișcau...

Nu ştiu cine a născocit expresia de telepatie. Biofizica nu e specialitatea mea. Cred însă că e o expresie cu totul nepotrivită. Mă îndoiesc că merită să transmiţi gîndurile, fiindcă se pot produce confuzii. În orice caz, văzătorii transmiteau imagini vizuale.

După cum ţi-am mai spus, prin pîcla trandafirie pe care se perindau aceste imagini puteam vedea totul în jurul meu. Dar asta nu mă distrăgea. Totuşi multe lucruri mi-au rămas neînţelese. Mai întîi, Raza nu cunoştea decît confuz istoria străveche a văzătorilor. Asupra acestei perioade eram nevoit să mă mărginesc doar la presupuneri. Din cele cunoscute văzătorului, unele lucruri nu izbuteam să le înţeleg din pricina ritmului foarte rapid al naraţiunii. Şi, în sfîrşit, chiar şi lucrurile cele mai lesne de înţeles erau mult prea neobişnuite din punctul nostru de vedere.

Raza a văzut un singur film stereoscopic. Aceasta a fost însă de ajuns ca să-şi însuşească tot sistemul complex al mijloacelor cinematografice : prim-planuri, racursiuri surprinzătoare, imagini panoramice, anşeneuri... Toate acestea mă împiedicau şi ele, deşi Raza folosea destul de bine procedeele cinematografice.

Aşadar, în ceea ce priveşte istoria străveche a Planetei şi a Văzătorilor Esenţei Lucrurilor nu puteam decît să fac supoziţii. Probabil că pînă la o anumită perioadă condiţiile de existenţă de pe Planetă au fost destul de aspre, mai aspre chiar decît pe Pămînt. Poate nu mai aspre, dar mai complexe. Mai tîrziu am început să înclin spre această din urmă părere. Aşa, de pildă, anotimpurile se succed pe Pămînt sub forma unuia şi aceluiaşi ciclu. Pe Planetă anul dura neînchipuit de mult (mai mult de un secol de-al nostru) şi anotimpurile se succedau într-un fel foarte complicat, uneori cu totul neaşteptat. Perioade de glaciaţie, secete arzătoare, mari migraţiuni ale animalelor au zguduit Planeta. Toate acestea au influenţat asupra evoluţiei văzătorilor. Şi nu numai acestea. Stratul de ozon din atmosfera Pămîntului a oprit razele ultraviolete dăunătoare. Aici, pe Planetă, radiaţia ultravioletă era uneori mult mai intensă şi organismul văzătorilor şi-a format un alt mijloc de apărare — transparenţa. Transparenţa a fost totodată şi o armă de luptă pentru existenţă :

ea i-a ajutat pe văzători să suporte arşiţa cumplită, care a făcut să dispară de pe Planetă fiinţele netransparente, i-a ajutat să vîneze şi să se ascundă de fiare...

Treptat, radiaţia a exterminat toate fiinţele netransparente. Au rămas doar Văzătorii Esenţei Lucrurilor şi un număr mic de animale, transparente şi ele. Aceasta a coincis cu perioada unei simţitoare modificări a orbitei Planetei. A încetat frigul. De la un pol la altul s-a stabilit o climă aproape identică. Uraganele şi furtunile au dispărut pentru mii de ani. Copacii se îndoiau sub povara roadelor. De-acum înainte văzătorii nu mai trebuiau să se îngrijească aproape de loc de existenţa lor. Ei nu mai ştiau ce e frigul, au uitat de foamete.

Nu, toate acestea nu pot să ţi le spun în cîteva cuvinte. O să trebuiască să ne întoarcem înapoi. Închipuie-ţi salonul „Căutării". Nici n-apucasem să dau jos ecranul stereoscopic. Sus, în cabina de comandă, se auzeau bătăile uniforme ale cronometrului. Noi doi şedeam unul în faţa altuia...

*

Şedeau unul în faţa altuia, omul şi văzătorul, această fiinţă înzestrată cu raţiune de pe o altă planetă. Omul era îmbrăcat într-un costum alb, subţire. Văzătorul avea pe el o pelerină albastră, care devenise aproape transparentă în lumina difuză a becurilor de pe navă. Faţa văzătorului căpătase contururi mai clare. Îngustă, absolut netedă, cu fruntea înaltă, părea să n-aibă vîrstă ; era foarte bătrînă, sau poate foarte tînără. Văzătorul şedea nemişcat şi pe faţa lui încremenise un zîmbet enigmatic.

Omul nu observa acest zîmbet. Se uita la ochii aceia roşii, divizaţi într-o mulţime de celule pătrate, abia vizibile. Ochii văzătorului răspîndeau raze trandafirii, în care apăreau imagini. Prin pînza aeriană a acestor imagini se vedea salonul, cu ecranul stereoscopic, maşina electronică, masa, dulapul cu cărţi şi cu microfilme. Sus, în cabina de comandă, se auzea ticăitul uniform al cronometrului. Difuzorul ecranului stereoscopic bîzîia supărător. Omul nu-l lua în seamă. Istoria Planetei îl făcuse să uite de toate.

Istoria aceasta era ciudată. Părea că natura a făcut o experienţă uimitoare. În urma unui concurs de împrejurări excepţional de rar, din viaţa Văzătorilor Esenţei

Lucrurilor a fost aproape cu desăvîrşire exclusă, începînd de la o anumită perioadă, necesitatea de a munci. Evoluţia s-a oprit.

Din epoca în care modificarea orbitei transformase Planeta într-o grădină veşnic înflorită, văzătorii n-au mai trebuit să se îngrijească de procurarea hranei, pe care o găseau din belşug pe cîmpiile şi în pădurile Planetei. N-aveau de suferit de vreme rea, pentru că, în lumina celor doi sori, pe toată Planeta se stabilise o climă bună, fără frig şi fără furtuni. Poate sub efectul radiaţiei, sau poate din alte motive, fapt este însă că numărul văzătorilor creştea foarte încet şi ei nu simţeau niciodată nici un fel de lipsuri.

Vremea s-a scurs.

Văzătorii trăiau din plante. Roadele Planetei le ofereau hrană din belşug, frunzele uriaşe le serveau ca să-şi facă îmbrăcăminte. Din trunchiurile copacilor îşi construiau nişte adăposturi uşoare, care le ţineau loc de locuinţe. S-au mai dezvoltat în continuare numai puţine ramuri ale cunoaşterii. Avînd de luptat totuşi cu bolile, medicina, de pildă, mai făcuse unele progrese. Văzătorii se luptau, de asemenea, şi cu fiarele, care încă nu dispăruseră cu desăvîrşire, dar luptau nu cu forţa armelor, ci cu puterea lor de sugestie, formată în procesul evoluţiei, cu ştiinţa de a supune animalele voinţei lor.

Dar munca propriu-zisă, munca aspră, însufleţitoare şi măreaţă, care crease omul şi-i crease pe înşişi strămoşii lor, fiind dată uitării, a încetat de a mai fi un stimulent al progresului *.

În virtutea inerţiei, gîndirea văzătorilor continua să se frămînte, deşi mai puţin, şi pe o linie sterilă. Văzătorii practicau subtile jocuri de logică, incomparabil mai complicate decît jocul de şah de pe Pămînt şi totodată mult mai abstracte, mai îndepărtate de realitate. Se perfecţiona arta, îndeosebi muzica şi cîntul, pentru că pictura şi sculptura erau străine acestei lumi a culorilor variabile.

---

* Această ipoteză (a posibilităţii ca într-o comunitate umană să dispară necesitatea muncii) poate fi, desigur, criticabilă din punct de vedere filozofic. Credem totuşi că ea conţine, exprimată într-o formă artistică interesantă, o idee justă : dacă o societate de fiinţe gînditoare şi-ar pierde fie chiar prin absurd nevoia de a munci, acea societate ar decădea şi ar fi hărăzită pieirii (n. r.).

Generațiile se succedau una după alta. Dar, din pricină că acum nu mai exista munca în sensul acelui element primordial de închegare a unei comunități, văzătorii s-au izolat încetul cu încetul pe plan psihic, închizîndu-se fiecare în el însuși. În răstimpuri, văzătorii au mai încercat să schimbe cîte ceva. În ei fermenta forța acumulată odinioară, căutînd zadarnic o ieșire...

★

Șevțov urmă :

— Aici mi-am dus mîinile la ochi și l-am făcut pe văzător să se oprească. Știi, după cîte îmi puteam da eu seama, văzătorii nu făceau impresia unui popor puternic și voluntar. Erau de felul lor apatici. I-am și spus-o interlocutorului meu. M-a înțeles, mi-a zîmbit și mi-a răspuns :

— Acum... da... pentru că... noi o să pierim... toți...

Mi s-a părut că are în vedere degenerarea lor treptată, din cauză că au încetat să mai muncească. L-am întrebat dacă am înțeles bine. Raza mi-a spus :

— Ai înțeles bine... Și nu se poate face nimic... Știm bine asta...

A spus-o în așa fel încît i-am dat numaidecît crezare, ei știau într-adevăr ceva...

★

Ecranul clipi de două ori, imaginea se risipi și se stinse. În aceeași clipă, în sala de televiziune se auzi o voce tunătoare :

— Inginer Thessem, inginer Thessem, puternice rafale de vînt au smuls blocul numărul șase al antenelor meteoritice.

Thessem aprinse lumina și-i spuse lui Lanskoi :

— De-aceea s-a și întrerupt legătura cu „Oceanul".

Lanskoi nu-i răspunse. Gîndurile lui reveneau încet la cele ce se petreceau aici, pe Pămînt. Așa e cînd omul se trezește brusc din somn : are ochii deschiși, dar încă tot mai doarme...

Thessem se uita tăcut la ceas. După vreo cinci minute, aceeași voce spuse :

— Inginer Thessem, blocul numărul șase a atins în cădere trei antene. Legătura cu „Smaraldul", „Oceanul" și „Luna" a fost întreruptă. Ne urcăm acolo.

Thessem răspunse scurt :

— Bine.

Lanskoi întrebă :

— E foarte tînăr, nu ?

— Nu. Thessem clătină din cap. Are cincizeci și șase de ani. E Haylord, ajutorul meu. Un om foarte cumsecade.

Rămase o clipă pe gînduri, după care adăugă :

— Am putea să ne urcăm și noi. Eu nu mă amestec în ceea ce face Haylord. Pentru dumneata însă o să fie interesant să vezi.

★

Sala de sticlă, cufundată în întuneric, se zguduia sub rafalele uraganului. Urlînd prelung, vîntul mîna grămezi învălmășite de nori, ce se năpusteau în valuri de apă înspumată. Din nori țîșneau fulgere, care străpungeau cu săgețile lor violete aerul.

Lumina reflectoarelor răzbea anevoie prin haosul de nori, apă și vînt. Iar în haosul acesta se aflau oameni. Siluetele lor mici aci apăreau în razele reflectoarelor, aci se mistuiau în întuneric.

— E periculos ? întrebă Lanskoi.

— Da, e periculos, strigă Thessem. Anul trecut au căzut doi. Niște francezi, soț și soție. Legătura trebuie însă restabilită. Transmitem navelor date pentru calculele necesare navigației...

Lanskoi nu mai întrebă nimic. Urmărea micile siluete argintii, care se cățărau cu îndîrjire pe niște scărițe nevăzute. Norii și întunericul se prăvăleau peste oameni, înghițindu-i. Dar oamenii apăreau din nou în spărturile norilor și urcau tot mai sus și mai sus...

Atent la vuietul necontenit al uraganului, Lanskoi își zise că bătrînul avusese dreptate atunci cînd l-a îndemnat să stea de vorbă cu Șevțov. Nu era vorba de o poveste de aventuri oarecare, de o povestire despre o lume străină, exotică. Important era altceva. Ca un drumeț care urcă pe munte și multă vreme nu vede decît pietrele din drumul lui, apoi ajunge pe creastă și i se deschid dintr-o

dată întinderi uriaşe pînă-n zarea îndepărtată, Lanskoi a văzut şi el, deodată, dincolo de amănuntele acestei povestiri, lucrul cel mai mare şi cel mai de seamă.

S-au întîlnit două lumi. Una dintre ele, aflată încă la vîrsta copilăriei, a uitat de muncă. Viaţa ei a devenit brusc o viaţă uşoară şi lipsită de griji, pentru că însăşi natura, în virtutea unui concurs excepţional de împrejurări, se îngrijea s-o întreţină. Cealaltă lume a trecut prin şcoala aspră a luptei cu natura.

Una dintre aceste lumi nu mai ştia de mult ce e durerea, ce sînt nenorocirile. Cealaltă a răzbit prin veacuri de luptă crîncenă a binelui cu răul, a rezistat, s-a întărit şi s-a călit.

Una dintre ele trăia din darurile de mii de ani nesecate ale naturii. Cealaltă s-a ales vreme de milenii doar cu te miri ce. Dar a venit o vreme cînd şi lumea aceasta, supunînd natura, ar fi putut spune: „Ajunge! Acum am totul!“ Ea a spus însă: „De-acum înainte nu mai trebuie să duc grija existenţei. Asta e bine, pentru că acum am să progresez deosebit de repede“.

Una dintre aceste lumi trăia o nesfîrşită şi, de-aceea, deprimantă sărbătoare. Cealaltă a ajuns şi ea în cele din urmă să trăiască o eternă sărbătoare. Dar era o sărbătoare aparte, în care izbînzile muncii şi ale gîndirii au devenit triumfurile cele mai strălucite, în care cea mai mare fericire a omenirii era munca impetuoasă, ameţitoare, ce transforma Universul.

Şi dacă una dintre aceste lumi avea să piară de îndată ce natura nu va mai fi darnică cu ea, cealaltă nu se bizuia pe mila naturii. Ea era gata să sfideze Soarele, stelele, Universul întreg.

Aici, în sala de şedinţă din vîrful turnului Staţiunii Comunicaţiilor Stelare, Lanskoi se gîndi pentru întîia oară că fiecare dintre siluetele acelea mici şi firave ce apăreau şi dispăreau acum în razele reflectoarelor avea în spatele ei mileniile de istorie a omenirii, mileniile unei istorii foarte dure, uneori chiar crude, dar care l-a oţelit pe om şi l-a învăţat să meargă mereu înainte.

*

Pînă la ivirea zorilor, antenele au fost reparate. În ziua care a urmat s-a produs un episod despre care Lanskoi își aducea aminte mai tîrziu cu un simțămînt de ciudă și bucurie totodată. Vîntul s-a potolit. La bordul unui reaplan de cursă a sosit la Stațiunea Comunicațiilor Stelare un sculptor din Barcelona. Lanskoi era în permanență solicitat de sculptorii tineri, care-i cereau sfaturi și povețe. Spaniolul nu era însă un om tînăr. Avea niște mustăți agresive, de pirat, și manifesta o politețe exagerată.

S-au întîlnit în sala de odihnă, unde Lanskoi stătea de vorbă cu Thessem și Haylord. După o serie de nesfîrșite scuze, oaspetele a trecut în cele din urmă la chestiune. La început, lui Lanskoi i s-a părut că n-a auzit bine. În fraze de o politețe aleasă, presărate cu complimente savante la adresa interlocutorilor săi, sculptorul i-a înștiințat că a făcut o descoperire care va revoluționa arta. „Statuile din piatră nu sînt frumoase — a spus el. Aceasta e o reminiscență barbară“. Spaniolul descoperise un material nou și foarte frumos. Cu acest material va putea crea capodopere chiar și cel mai neiscusit sculptor.

Noul material era o masă plastică ce putea fi lucrată cu dalta sau cuțitul. De nuanță aurie, materialul întrunea de minune calitățile marmurei și ale bronzului. Sculptorul prezentă cîteva statuete. Materialul era într-adevăr interesant. Firește, nici nu putea fi vorba de o revoluționare a artei. Totuși acest material ar fi putut fi folositor pentru multe sculpturi și lucrări decorative.

Lanskoi îl ascultă cu atenție pe sculptor. Thessem îi puse cîteva întrebări cu privire la tehnologia obținerii masei plastice. Între timp se apropiară și alți ingineri ai stațiunii. Sculptorul interpretă în felul său acest semn de atenție. Politeței îi luă treptat locul aroganța. Complimentele adresate interlocutorilor fură înlocuite cu complimente la adresa propriei sale persoane.

Lanskoi se uita la sculptor, zicîndu-și că oamenii sînt încă departe de a se fi dezbărat de bolile trecutului — de înfumurare, aroganță, îngîmfare și de cea mai banală prostie.

— Știți, spuse el, și eu am inventat un material nou.

— O ! Ce fel ? întrebă oaspetele, foarte atent. Ce compoziție are ?

După o clipă de gîndire, Lanskoi răspunse :

— Are o compoziție simplă : MC.

Sculptorul își răsuci nedumerit mustățile.

— MC, repetă Lanskoi. Am să vi-l arăt.

Lanskoi ceru să i se aducă o piatră, o piatră obișnuită, și sculele bătrînului, care se aflau în camera lui. Oaspetele stătea tăcut, fără a pricepe încă ce se petrece. Cineva aduse piatra și sculele. Era o bucată de calcar, de un cenușiu deschis, udă din pricina zăpezii care se topise pe ea.

De obicei, Lanskoi chibzuia îndelung fiecare lucrare, alegea cu migală modelele, căuta să-și imagineze dinainte opera pînă-n cele mai mici amănunte. De data aceasta a procedat altfel. Cuprins de un elan nestăpînit, a uitat de toate — și de sculptorul cu mustăți de pirat, și că nu se afla la el în atelier, și că piatra era proastă, ba chiar foarte proastă.

Viața unui sculptor se măsoară cu deceniile, munca lui — dacă socotim timpul pe care i l-a răpit — cu anii. Dar momentele de mare avînt al inspirației sînt foarte puține. Toate laolaltă abia dacă alcătuiesc cîteva săptămîni sau zile, ba uneori numai cîteva ore.

Lanskoi lucra repede. Era o cascadă de soluții surprinzătoare, de viziuni subite, de descoperiri uluitoare. Gîndul o lua înaintea brațului. Dar, cu tot ritmul impetuos al lucrării, Lanskoi vedea limpede încotro merge. În clipa aceasta, o clipă înstelată a artei, era curajos și cutezător. Făcea fără șovăială ceea ce în alte împrejurări ar fi făcut numai după o matură chibzuință.

În piatră răsărea capul unui om, al unui astronaut, săltat în sus. Fața lui nu semăna aproape de loc cu aceea a lui Șevțov, poate doar că avea aceeași privire inteligentă și calmă și aceleași trăsături colțoase, dure. Fața aceasta avea poate și ceva din cutezanța și nepăsarea lui Haylord, și din frumusețea bărbătească a lui Thessem. Mai ales însă ea exprima năzuința spre înainte și numai înainte, peste orice piedici. „Tu ai să poți schimba destinele planetelor — îi șoptea Lanskoi. Ai să poți, ai să poți...

„Aşa te văd eu“. Acum vedea într-adevăr dincolo de forţa unui om, forţa nemărginită a omenirii.

Lanskoi nu cizela detaliile. Ceea ce făcea semăna cu o schiţă foarte fugitivă, cu un studiu care reprezenta ceva mare şi important. Cînd se îndepărtă de bucata de

piatră, cumplit de istovit, înţelese că cea mai importantă descoperire este drumul pe care trebuie să mergi. Îşi zise, de asemenea, că piatra e mult prea proastă, plină de crăpături...

Sculptorul cu mustăţi de pirat se făcuse nevăzut. În sală rămăsese numai Haylord, care şedea lîngă şemineul

electric. Lanskoi se apropie de inginer. Haylord se ridică și-l intreabă :

— Ce înseamnă MC ?

Lanskoi rîse obosit :

— A... MC înseamnă muncă și creație...

Haylord clătină din cap :

— Greșești. Trebuie spus MCT — muncă, creație și talent.

★

Mai tîrziu Lanskoi a notat în jurnalul său :

„Înainte mă întrebam mirat cum se face că Șevțov, care e inginer și astronaut, iubește poezia. Mai mult decît atît, el duce o viață poetică. El percepe lumea și lucrurile într-un chip poetic. Am spus că «poezia e sora astronomiei», dar aceasta nu e decît o frază comună, o aparență de cugetare. Azi mi-am dat seama că adevărata poezie și marea știință se identifică. În cunoaștere e poezie, în poezie e cunoaștere. Savantul și poetul au în aceeași măsură nevoie de imaginație. Savantul și poetul se gîndesc la același lucru — la legile vieții.

Titanii din epoca Renașterii au știut să îmbine arta cu știința. Leonardo da Vinci era un mare savant, tot atît de mare ca și pictorul Leonardo. Michelangelo, făuritorul unor statui și fresce nemuritoare, mai era și inginer militar. Rafael, creatorul Madonei Sixtine, era arheolog. Pe vremea aceea, arta avea nevoie de știință ca să cunoască natura. În secolul nostru, știința are nevoie de artă ca să simtă mai adînc natura în plină transformare. Fără artă, știința e ca o uriașă clădire fără ferestre. Într-o clădire ca asta poți locui, ea te adăpostește de vreme rea. Dar numai prin ferestre răzbat razele de lumină și căldură...

Marx și Engels scriau versuri și lucrul acesta pare firesc. Îmi amintesc de acest cîntec, scris de Marx :

«M-am avîntat, descătușat, la drum.
O lume nouă vreau să aflu-acum!
—Dar nu-s și-aici frumoase toate cele:
Talazul mării, cerul plin de stele?
—Nu vreau să evadez din Univers,
O, ins nerod, Eterul cu-al său vers

Şi-a stîncilor tăcere - toate sînt
Menite să ne lege de Pămînt...»

Da, poate de aceea «Manifestul Partidului Comunist» e pătruns de o înaltă poezie. Numai nişte poeţi puteau găsi un început atît de inspirat: «O stafie umblă prin Europa»...

Am citit destul de multe cărţi despre viitor. În aceste cărţi se prezic o mulţime de inovaţii tehnice, pînă la aparatele ce fac să crească părul pe chelie. Dar oamenii nu se deosebesc aproape cu nimic de contemporanii noştri. Poate că pe scriitori îi interesează numai tehnica? Eu însă sînt sculptor. Eu nu pot să sculptez un grup alcătuit din cinci maşini noi şi să spun: «Priviţi, acesta e viitorul». Mie îmi trebuie omul. O trăsătură nouă din caracterul său prezintă pentru mine incomparabil mai multă importanţă decît o aglomerare de electromobile şi de duşuri electrice.

Îmi amintesc de un roman în care oamenii viitorului se deosebeau înainte de toate prin aceea că vorbirea lor era plină de termeni ştiinţifici şi tehnici. Eu cred că o să fie altfel. Vorbirea oamenilor se va îmbogăţi cu poezie, în înţelesul cel mai larg al acestui cuvînt. Desigur, în viitor oamenii vor putea înţelege mai adînc şi mai clar esenţa fenomenelor din jurul lor. Ştiinţa va dubla şi va tripla vederea ştiinţifică a oamenilor. Dar arta va înzeci forţa perceperii poetice a fenomenelor.

Omul viitorului va fi un poet şi un savant, căci într-un anumit punct aceste noţiuni se contopesc...

Scriu acum despre oameni şi mă gîndesc la Văzătorii Esenţei Lucrurilor. Nu ştiu, Şevţov nu mi-a spus încă totul, dar eu cred că Văzătorii Esenţei Lucrurilor şi-au pierdut de mult dreptul de a se numi astfel. Numele acesta mîndru trebuie să-l poarte de fapt oamenii. Trîndăvia şi înţelepciunea nu se împacă una cu alta.

În Biblie există legenda că primii oameni au fost izgoniţi din rai şi s-au văzut nevoiţi să muncească. Munca era o pedeapsă... Dar iată că pe planeta Văzătorilor Esen-

ței Lucrurilor natura a făcut în mod arbitrar o mare experiență. Oamenii au rămas în paradis. Ei au uitat aproape cu desăvîrșire ce e munca. Și asta i-a dus în cele din urmă la marginea prăpastiei. Altfel nici nu putea să fie. Munca nu numai că i-a făcut oameni pe strămoșii noștri, dar a și desăvîrșit în continuare omul.

Stațiunea Comunicațiilor Stelare... În virtutea condițiilor de muncă, aici e liniște și nu se văd aproape de loc oameni. Dar radioul aduce glasuri de pe Pămînt, de pe planete, de pe astronave. Comunicări despre noi descoperiri, informații de pe marile șantiere ale epocii, planuri și visuri... Oamenii care lucrează aici iau parcă pulsul omenirii. Pe deasupra turnului Stațiunii Comunicațiilor Stelare freamătă spiritul vremii. Și acesta este spiritul muncii, devenită necesară ca aerul și rîvnită ca dragostea".

★

În ziua aceea, întîlnindu-se în sala de televiziune, Thessem îi spuse lui Lanskoi :

— O să trebuiască să așteptăm. E o transmisie urgentă pentru două nave care se întorc pe Pămînt. Dacă n-ai nimic împotrivă, hai să stăm aici.

Se așezară în apropierea ecranului. Inginerul îl întrebă ce are de gînd să facă cu sculptura astronautului.

— Nu știu, răspunse Lanskoi. N-aș vrea s-o iau de-aici. Dacă găsești că nu e chiar atît de proastă, poate să rămînă.

Thessem cuprinse tăcut sculptura cu mîna. Lanskoi zîmbi :

— Lăsînd-o aici, o salvez de critici.

— Dimpotrivă, rîse Thessem. Acum are să fie văzută pe toate navele și acolo sînt cei mai severi critici.

— Mă gîndeam la Văzătorii Esenței Lucrurilor, spuse Lanskoi, schimbînd vorba. Dumneata cum crezi, ce fel de orînduire socială au ei ?

— Nici una, răspunse repede inginerul.

Lanskoi îl privi mirat.

— Da, de fapt n-au nici una, repetă Thessem. Odinioară la văzători societatea a cunoscut aproape aceeași dezvoltare ca și la oameni. Munca a făcut din ei ființe înzestrate cu rațiune. Apoi munca a fost exclusă din viața societății. Procesul de evoluție s-a oprit. A dispărut elementul care unește — munca în comun.

— Totuși nu se poate spune că procesul de evoluție s-a oprit cu desăvîrșire, replică Lanskoi. Văzătorii trebuiau să-și construiască locuințe, să lupte împotriva fiarelor care mai rămăseseră în viață...

— Asta e prea puțin, spuse Thessem, ridicînd din umeri. E doar un simulacru de muncă. Animalele nu-și construiesc oare și ele locuințe și nu se luptă oare și ele cu fiarele de pradă ? Pentru dezvoltarea societății umane e nevoie, anume, de o muncă omenească, e nevoie de producție. Văzătorii seamănă cu niște copii, cu niște copii înzestrați („Excepțional de înzestrați !" — interveni Lanskoi), dar care n-au învățat să muncească și, de aceea, n-au ajuns la maturitate. Dar hai să începem.

Thessem conectă difuzorul.

În sala de televiziune răzbi pîrîitul descărcărilor. Lanskoi avu impresia că aude glasul Universului ; vuietul stelelor îndepărtate, plescăiturile undelor electromagnetice, care se scurg de miliarde de ani. Apoi pîrîiturile încetară, acoperite de vocea omului.

*

— Trebuie să facem ceva, spuse Șevțov. „Oceanul" a intrat în zona unor cîmpuri magnetice, intervin paraziții... Eu zic așa : am să-ți spun numai ceea ce e mai important, iar dacă ai nelămuriri de ordin tehnic îl întrebi pe Thessem. El cunoaște chestiunea.

La drept vorbind, ar trebui să-ți spun de la bun început sfîrșitul acestei povești, iar apoi, dacă vom mai avea timp, să revin asupra amănuntelor. Să încercăm însă să urmăm firul povestirii. De altfel acum nu mai țin minte nici eu în ce ordine s-au succedat fazele descoperirii acestei noi lumi. Văzătorul își însușea cu o iuțeală uluitoare limba noastră ; puteam să-i pun tot mai multe întrebări

de ordin general... Era ca o reacție în lanț a descoperirilor.

Cred însă că înainte de toate ar trebui să-ți vorbesc mai amănunțit despre ochii văzătorului. După cum mi se pare că ți-am mai spus, ochii lui aveau o nuanță variabilă : uneori trandafirie, alteori roșie. Dar cîteodată pe fondul acesta se aprindeau pentru o frîntură de secundă niște scîntei puternice. Foarte curînd am observat o regulă interesantă : numărul scînteilor era cu atît mai mare cu cît văzătorul gîndea mai intens. Cînd mă aștepta lîngă navă, în ochii lui nu apăreau aproape de loc scîntei. Dar în timpul conversației numărul lor sporea brusc și ele înseși deveneau mai vizibile. Nici nu știu ce criteriu de comparație aș putea găsi. Ceva asemănător se observă în spintariscop, cînd ecranul acestuia e bombardat de particule radioactive. Mă îndoiesc însă ca dumneata să fi lucrat vreodată cu spintariscopul. Dar ceea ce e mai important e că scînteile din ochii văzătorului Esenței Lucrurilor erau în legătură cu gîndirea. Însuși faptul că vedeam — în modul cel mai direct ! — procesul gîndirii lui mă tulbura...

Și încă ceva. Chiar și atunci cînd văzătorul reflecta intens scînteile din ochii lui se aprindeau parcă în valuri ; luminozitatea lor varia, supunîndu-se parcă unui ritm interior sau, mai bine zis, cîtorva ritmuri. Foarte curînd am avut prilejul să mă conving de acest lucru.

Ți-am mai spus că văzătorii aveau vaste cunoștințe în domeniul medicinei. Aceste cunoștințe erau, firește, de o natură originală. Medicina lor se asemăna în mare parte cu medicina populară orientală de la noi, cu cea chineză sau cu cea indiană.

Transmițîndu-mi gîndurile sale, Raza mă privea în ochi. După ochii mei, probabil, și-a dat seama că nu prea sînt sănătos.

Mi-a spus :

— Trebuie îndreptat...

Încă nu cunoștea cuvîntul „vindecare". Eu însă l-am înțeles și l-am întrebat la rîndul meu :

— Cum ?

Văzătorul Esenței Lucrurilor s-a apropiat de mine. În ochii lui am văzut clocotind scîntei. Mărturisesc că nu prea eram dispus să mă „îndrepte“ o ființă care avea noțiuni destul de vagi despre anatomia și fiziologia omului, despre bolile lui. Am încercat să mă dau la o parte, dar nu am putut. Ritmul scînteilor, de obicei inegal, variabil, a devenit deodată foarte precis și rapid. Părea că în ochii văzătorului au apărut niște limbi de foc. Acestea aveau un efect hipnotizant : paralizau mișcările și gîndirea...

Nu știu cît a durat această uimitoare stare de înțepenire. La un moment dat, scînteile au început să pălească, ritmul lor s-a schimbat. Raza ședea în fotoliu și, ca întotdeauna, zîmbea enigmatic. Cît despre mine, am simțit dintr-o dată că boala m-a lăsat. Mintea mi s-a limpezit, fiecare celulă a corpului vibra sub efectul unui prisos de forțe...

Voiam să știu ce s-a întîmplat și am început să enumăr diferite metode de vindecare a bolilor, explicîndu-le pe scurt. Raza răspundea monosilabic :

— Nu... Nu...

Abia cînd mi-am epuizat aproape cu desăvîrșire cunoștințele medicale l-am auzit spunînd :

— Da... asta e... cențziu... acupunctura...

Desigur, văzătorii nu înțelegeau că acupunctura face să crească tensiunea biocurenților. Nu știau nici ce sînt biocurenții. La fel ca tămăduitorii chinezi, care au observat cu patru mii de ani în urmă că bolnavii se vindecă uneori de pe urma unor înțepături accidentale, văzătorii au mers și ei pe o cale pur experimentală. Dar, mergînd pe această cale, ei au izbutit odinioară să ajungă foarte departe.

Mi-e greu să-ți explic cît de bine mă simțeam. Pînă atunci, vreme de o lună, între mine și lumea înconjurătoare a stat un fel de geam semiopac. Acum părea că geamul acela s-a spart, a dispărut. Puteam cugeta cu toate forțele mele, puteam gîndi cu adevărat.

(Sfîrșitul în numărul viitor)

Cititorii au cuvîntul

DRAGĂ REDACȚIE,

Nouă ani de activitate, în care ați publicat peste 200 de numere — iată un palmares pe cît de bogat, pe atît de merituos.

Colecția dv. e citită. De acest lucru vorbesc epuizarea rapidă a broșurilor, scrisorile cititorilor. Da, e un lucru pozitiv includerea în Colecție a scrisorilor. Publicația dv. nu este numai un prilej de lectură, ci și o tribună la care cititorii sînt chemați să-și spună părerile. Și acest ajutor s-a dovedit că nu e de lepădat.

Este bine că publicați în Colecție atît romane, cît și povestiri scurte. „Prizonierii beznei de foc" e o lucrare la fel de instructivă ca și „Mela" sau „Glemra". Nu întinderea contează, ci conținutul. Părerea mea e că abundența de detalii tehnice nu face decît să dăuneze înțelegerii mesajului lucrării. Să nu uităm că Jules Verne rămîne tînăr nu prin detaliile sale științifice, ci prin patosul și viziunea viitorului.

Cea mai izbutită lucrare originală socotesc că e „O iubire din anul 41042", care poate sta alături de cele mai bune scrieri științifico-fantastice moderne.

Nu sînt de acord cu părerea unor tovarăși despre „Zidul metacosmic". Fantezia nu are limite, așa cum nici visul nu le are. Principalul în această povestire îl constituie lupta oamenilor pentru a înfrînge greutățile, originalitatea subiectului.

Desigur, izvoarele Colecției sînt vaste. Totuși, în afară de cîteva numere, se dă o atenție prea mică literaturii științifico-fantastice din țările de democrație populară.

Pezentarea grafică e excelentă. Vă felicit.

Citesc de nouă ani Colecția și pot spune că pe mine mă ajută foarte mult nu numai în însușirea cunoștințelor științifice, ci și în formarea unei culturi generale multilaterale.

N-am decît să vă urez activitate rodnică. Colecția are prieteni și vom fi mereu alături de voi.

O mică sugestie : operativitatea. O gazetă de perete e criticată aspru cînd nu apare la timp. Darmite o publicație care se bucură de aprecierea unanimă a cititorilor.

DELEANU VALER

student

București

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"

2012

CLUB COLECȚIA Povestiri ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

cpsf.info

prelucrare & editor Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacţiile Ştiinţă şi tehnică
sau cei care au dat să continue CPSF, au reuşit, cu multă dăruire,
muncă şi cheltuială, aceşti entuziaşti.

Lor trebuie să le mulţumim pentru că avem acum posibilitatea
să (re)citim legendara Colecţie.

clandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodyliu
progressivefan3
car_deva
coollo
fractalus
panionios
nid68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email şi reparăm greşeala)

Abonaţi-vă la revista „Ştiinţă şi tehnică" — publicaţie lunară editată de C.C. al U.T.M. şi Consiliul pentru răspîndirea cunoştinţelor cultural-ştiinţifice. Abonamentele se primesc de către oficiile poştale, factorii poştali şi difuzorii voluntari din întreprinderi şi instituţii pînă la data de 18 ale fiecărei luni, cu deservirea în luna următoare.

Revista se găseşte de vînzare la toate chioşcurile pentru difuzarea presei şi debitele O.C.L.

• OCTOMBRIE 1963

41 007